

Verksamhetsplan Pilotlän Dalarna och Energiintelligent Dalarna

Beslutad av styrgruppen för Energiintelligent Dalarna 2012 02 24

Dalarna har av regeringen utnämnts till pilotlän för en grön utveckling. Målet med Pilotlän Dalarna är att stärka genomförandet av Dalarnas klimat- och energistrategi och visa hur energi- och klimatomställningen är möjlig. Samtidigt ska Pilotlän Dalarna visa att omställningen skapar ekonomiskt tillväxt och stärkt konkurrenskraft. Arbete och resultat ska visa vägen och inspirera andra. Genomförandet av klimat- och energistrategin är en central del av det regionala miljömålsarbetet.

Huvudman för Pilotlän Dalarna och ytterst ansvarig för uppdragets genomförande är Länsstyrelsen Dalarna. Uppdraget ska genomföras i nära samarbete med Region Dalarna och andra berörda aktörer. Länsstyrelsen Dalarna och Region Dalarna väljer att genomföra Pilotlänsarbetet inom Energiintelligent Dalarna och under dess ledning.

Energiintelligent Dalarnas mål är att leda och samordna den regionala samverkansprocess som syftar till fler hållbara och miljöanpassade energilösningar på lokal och regional nivå. Samverkan påbörjades genom det regionala energiprogram som fastställdes 2006.

Energiintelligent Dalarna etablerades genom en treårig uppbyggnadsfas 2006–2008 och fortsätter därefter permanent. I organisationen eller nätverket deltar representanter för kommuner, myndigheter, organisationer, näringslivet m.fl. En partsammansatt styrgrupp leder arbetet och länsstyrelsen står för processens sekretariat. Främsta uppgifter för processen är att främja samverkan mellan olika aktörer, genomföra informationsinsatser, uppföljning och stimulera aktörerna i länet att genomföra åtgärder. Huvuddelen av genomförandet sker inom ramen för ordinarie verksamheter och parallella processer, däribland ByggDialog Dalarna.

Pilotlän Dalarna ska med innovativa arbetssätt, helhetssyn och hållbart tillväxtfokus engagera hela Dalarna i genomförandet av länets klimat- och energistrategi.

Inriktningen för Pilotlän Dalarnas arbete beskrivs i regeringsrapporten ”Dalarna – Pilotlän för grön utveckling” som kan hämtas på www.energiintelligent.se

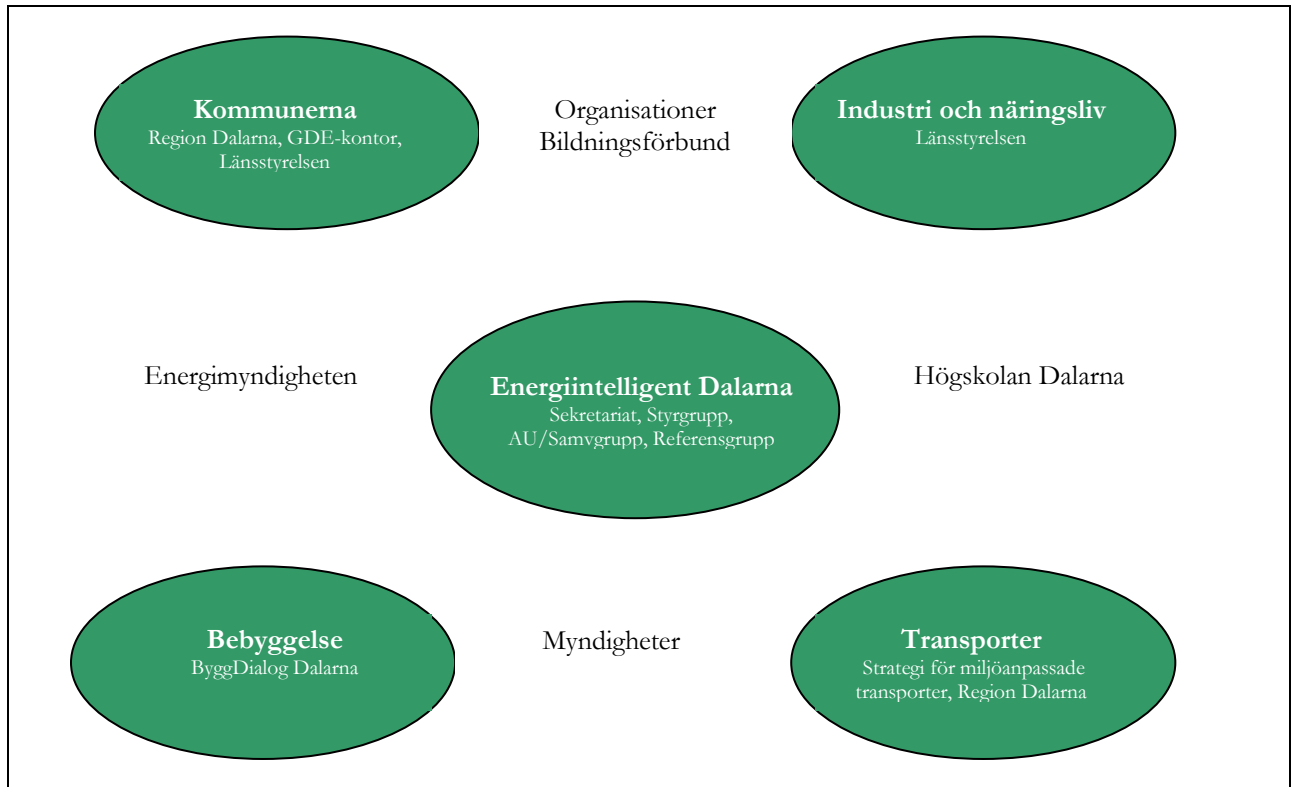
Detta dokument utgör förslag till verksamhetsplanen för såväl Energiintelligent Dalarna som Pilotlän Dalarna.

Inriktning av verksamheten och samverkan

Fokus för Energiintelligent Dalarnas ansvar är att genomföra Dalarnas energi- och klimatstrategi samt leda arbetet inom Pilotlän Dalarna.

Huvuddelen av energiprogrammets genomförande av åtgärder sker inom ramen för pågående sektorsarbete och verksamheter hos berörda organisationer. En förenklad bild av samverkansstrukturen och medverkande parter beskrivs i följande illustration:

Att arrangera mötesplatser för dialog mellan olika parter är väsentligt för att få till stånd en ökad och fördjupad samverkan. Det senare är en förutsättning för att få igång flera åtgärder och initiativ på energiområdet. Samverkan sker via formella och informella möten, samtal och andra sammankomster främst mellan lokala och regionala aktörer. Men även samverkan med Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Boverket, Naturvårdsverket och andra myndigheter är väsentliga.

Informationen sprids framförallt via:

- **Webben**, www.energiintelligent.se
- **Seminarier/workshops**: det årliga Energiseminarier, och andra seminarier efter behov
- **Tryckt media** tas fram vid behov.

Dalarna har utnämnts till Pilotlän för att det finns behov av regionala förebilder i klimat- och energiarbetet. På samma sätt finns behov av olika *lokala förebilder* som kan agera piloter och bidra till att vi får nödvändig omfattning på engagemanget. Inom Energiintelligent Dalarna kommer därför olika lokala företag och organisationer att utnämnas till "Dalapiloter" för klimat- och energiomställningen.

Uppföljning

Inom ramen för länsstyrelsens samlade miljömålsuppföljning kommer regionala och kommunala energibalanser (tillförsel/användning) samt indikatorer som belyser olika energiaspekter att redovisas fortlöpande. Miljömålsuppföljningen fokuseras på att följa upp energitillståndet i förhållande till beslutade regionala mål för energi.

Uppföljningen av Energiintelligent Dalarna inriktas på att belysa dels hur den regionala energisamverkan utvecklas och dels genomförandet av Dalarnas klimat- och energistrategi. Den årliga uppföljningen och utvärderingen av resultaten i förhållande till beslutade mål och planer utgör ett viktigt underlag för utveckling av Energiintelligent Dalarnas verksamhet och därmed beslutsunderlag för styr- och samverksgrupp. Men uppföljningen ska även stimulera hela Dalarnas energiarbete – genom att sprida resultat och erfarenheter från enskilda projekt och aktiviteter.

Pilotlänet

De redovisningar av Pilotlän Dalarna som ska göras till regeringen kommer att visa en samlad bild av de insatser som görs inom länets klimat- och energiarbete, både de som finansieras med stöd av särskilda medel till pilotlänen och övriga. Lägesrapport har tidigare lämnats 31 december 2011 och slutredovisning lämnas senast 30 juni 2013.

En extern utvärdering av Pilotlän Dalarna avseende resultat och effekter kommer att göras i form av följeforskning. Utvärderingen kommer att samordnas med övriga pilotlän och genomföras med samma externa konsult.

Ekonomi

Länsstyrelsen ansvarar för och finansierar koordineringen av arbetet inom Energiintelligent Dalarna samt dess sekretariat. Konkreta insatser ska i första hand både genomföras och finansieras inom ramen för de enskilda aktörernas ordinarie verksamheter. Riktade medel från Energimyndigheten tillkommer för att stödja länsstyrelsernas arbete med strategisk samordning, vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna. Genom detta tillskott har länsstyrelsen bl a kunnat förstärka personalen som arbetar inom EID:s sekretariat.

Pilotlänets ekonomi

Under åren 2010 - 2013 har Pilotlän Dalarna av regeringen erhållit stöd omfattande 1 miljon kronor 2010, 2 miljoner kronor 2011, 2 miljoner kronor 2012 och 1 miljon kronor 2013. Prioritering av insatsområden för nya resurser och nytt mandat inom Pilotlän Dalarna ska ske utifrån:

- Vilka prioriterade områden som identifierats i nuvarande klimat- och energistrategi samt i det pågående fördjupningsarbetet.
- Behov och önskemål som framkommer inom Energiintelligent Dalarna.
- Regering och nationella myndigheters önskemål och bedömda behov av insatser.

Tillskottet av resurser har prioriterats på ett sätt som stödjer en breddsatsning inom länet.

I verksamhetsplanen nedan redovisas en budget för de medel vi disponerar för pilotlänsatsningen:

Verksamhetsplan för 2012

Denna verksamhetsplan omfattar insatser för Energiintelligent Dalarna och Pilotlän Dalarna. Planen revideras årligen. Då Energiintelligent Dalarna är samverkansorganet för det samlade arbetet inom klimat- och energiområdet i länet, så redovisas i planen det samlade arbetet inom länet i den mån det är känt, men med särskilt fokus på sekretariatets egen verksamhet. Därutöver pågår mycket annat inom energiområdet som svarar upp mot ambitionerna, men som inte särskilt nämns. Utöver de specifika uppgifterna som anges för sekretariatet ska detta vid behov stimulera insatser och samverka inom alla områden. Flera av åtgärderna som listas är redan påbörjade.

Samtliga aktiviteter har fått ett löpnummer. Dessutom görs hänvisningar med siffror inom parentes till lägesrapporten ”Dalarna – Pilotlän för grön utveckling”, vilken sänts till regeringen. Lägesrapporten kan hämtas på www.energiintelligent.se. Miljö- och näringsdepartementet tar del av denna verksamhetsplan.

Pilotlän Dalarna, Insatsområden och budget 2012 års medel

	Medel 2012 tkr
Insatsområden - aktiviteter 2012	
Övergripande för Pilotlänen och arbetet i Dalarna - Planering, samordning och utvärdering av Pilotlänsarbetet i samverkan med Skåne/Norrboten. - Erfarenhetsspridning, stöd och vägledning för övriga län. - Regional kontaktyta för regeringen och nationella myndigheter. - Kommunicera och förankra pilotlänsutnämningen, Dalapiloter mm.	650
Utveckla samverkan (Kap 7.1¹) - Samverkansforum mm för flera sektorer.	100
Fånga upp och stödja idéer (Kap 7.2) - Genomförs som ett löpande delmoment inom det övergripande arbetet inom EID	0
Utveckla arbetsmetoder och verktyg, (Kap 7.3)	
Fördjupad och utvecklad klimat- och energistrategi (Kap 7.3.1) - Färdplan 2050, arbeta in perspektiv i slutversion av strategin. - Vägledning för klimatsmart konsumtionen i strategier (kap 11). - Vägledning för markanvändningens klimatpåverkan (kap 11). - Slutversion av Dalarnas klimat- och energistrategi inkl statistik för uppföljning.	25
Hållbar ekonomisk tillväxt (Kap 7.3.2) - Region Dalarna och länsstyrelsen kartlägger näringslivets struktur och dess förutsättningar för energiomställning samt åtgärdernas konsekvenser för bl.a. tillväxt och sysselsättning. (kap11). - Region Dalarna och länsstyrelsen utvecklar ett arbetssätt/metod för att tydliggöra betydelsen av Grön utveckling i tillväxtarbetet och implementera EU:s nya tillväxtstrategi 2020. (kap11).	75
Integrera klimat- och energifrågor i befintlig verksamhet (Kap 7.3.3) - Alla berörda enheter på länsstyrelsen.	75
Sektorsvisa handlingsplaner (Kap 7.3.4) - Ingår i ordinarie arbete.	0
Folkbildning, information, kunskapsspridning (Kap 7.3.5) - Ungdomssatsning vid Peace and love 2013	75
Regional systemanalys (Kap 7.3.6) - Modell för systemanalys inkl underlag för processindustri - spillvärme. (kap11).	200
Stöd till kommunerna (Kap 7.3.7) - Etablera verktyg för benchmarking mellan kommuners energieffektivisering. Seminarier mm. - Vägledning för kommunala klimat- och energistrategier.	150
Näringslivets energiomställning (Kap 7.3.8) - Modell för VU:s åtgärdsplanering - exemplet VA-sektorn. (kap 11) - Vidareutveckla strategin för miljötillsyn - inkl. prövning o samråd/MKB. (kap 11).	0
Transportsektorns energiomställning (Kap 7.3.9) - Region Dalarna tar fram en strategi för hållbara transportlösningar för fjällturismen (kap 11). - Region Dalarna och länsstyrelsen utvecklar användningen av fyrstegsprincipen (kap 11).	0
Bebyggelsesektorns energiomställning (Kap 7.3.10) - Byggialogen - handlingsplaner - Vägledning för energitillsyn av kommunernas bygglov mm Planenheten (kap 11). - Vägledning till kommunerna för att integrera energiaspekter i ÖP Planenheten (kap 11).	300
Förnybar energi (Kap 7.3.11) - Utarbeta vägledning för potentialberäkningar inkl belysning av synergier/målkonflikter (kap 11).	200
Analys av styrmedel mm (Kap 7.4) - Arbetsmetoder och verktyg inom EID och dess sektorsprocesser.	0
Analys av nationella styrmedel (Kap 9 och sista stycket i kap 11) - Styrmedelsanalys Färdplan 2050 - bl.a. byggsektor 200 tkr, lantbruk 75 tkr, övrigt 75 tkr. - Övriga insatser på initiativ av och i samarbete med nationella myndigheter.	150
Totalt	2 000

Verksamhetsplan 2012 för Pilotlän Dalarna och Energiintelligent Dalarna

Med (Pilotlän) menas att aktiviteten genomförs med stöd av medel ur Pilotlän Dalarna

Övergripande för Pilotlän Dalarna

1.1 Planering, uppföljning och rapportering Pilotlän/EID, samordning övriga län (Kap 1.1, 6) (Pilotlän)

Sekretariatet planerar och följer upp insatser inom Pilotlän Dalarna. Rapporter lämnas till regeringen. Samordning med övriga län.

1.2 Utvärdering Pilotlän Dalarna (Kap 13) (Pilotlän)

Sekretariatet utvärderar insatserna inom Pilotlän Dalarna genom en externt anlita följeforskare.

1.3 Regional kontaktyta mot regering/nationella myndigheter (Kap 10) (Pilotlän)

Sekretariatet samordnar och genomför erfarenhetsåterföring till regering och nationella myndigheter.

1.5 Kommunikation, marknadsföring, informationsmaterial (Kap 15) (Pilotlän)

Sekretariatet genomför information- och kommunikationsinsatser i enlighet med upprättad kommunikationsplan.

1.6 Utnämning av lokala piloter (Kap 7.2) (Pilotlän)

Sekretariatet leder arbetet med att utse lokala "Dalapiloter" för klimat- och energiomställning.

1.7 Fånga upp och omhänderta idéer (Kap 7.2) (Pilotlän)

Sekretariatet fångar upp och omhändertar idéer från olika regionala och lokala aktörer.

1.8 Erfarenhetsspridning genom seminarier, besök mm (Kap 8) (Pilotlän)

Sekretariatet medverkar vid olika arrangemang i landet för att sprida övergripande erfarenheter från Energiintelligent Dalarnas arbete, utöver varje enskild insats som också sprider erfarenheter. I första hand används befintliga forum och nätverk.

1.9 Utbildning, stöd och bollplank för övriga län bland annat Rundabordssamtal (Kap 8) (Pilotlän)

Pilotlänen genomför utbildnings- och benchmarkingsinsatser för övriga län i landet i enlighet med särskild plan. 2011 – 12 genomförs rundabordssamtal med alla län och de synpunkter/förslag som framkommer sammanställs till en handlingsplan med gemensamma och samordnade insatser.

1.10 Framtagning av gemensam vägledning (Kap 8) (Pilotlän)

Sekretariatet tar tillsammans med Skåne och Norrbotten fram en gemensam webbaserad vägledning där erfarenheter och metoder sprids.

Utvecklad samverkan (Kap 7.1)

2.1 Driva EID, möten/samordning/stöd i nätverk

Sekretariatet ansvarar för att administrera Energiintelligent Dalarna, dess möten samt stödjer och samordnar aktörer i nätverket.

2.2 Sektorsansvar näringsliv (Pilotlän)

Näringslivsenheten fortsätter att under året utvecklar rollen som sektorsansvarig för näringslivets energiomställning.

2.3 Samverkansforum energieffektivisering i företag

Näringslivsenheten utvecklar under året det nybildade samverkansforumet för ett energieffektivare näringsliv.

2.4 Samverkansforum kommunernas fysiska planerare

Plan och beredskapsenheten vägleder kommunernas fysiska planerare i att integrera energi- och klimatfrågorna i fysisk planering.

2.5 Samverkansforum kommun/landstingspolitiker

Sekretariatet för ut energifrågor och erfarenheter från lyckade metoder i etablerade nätverk för politiker

2.6 Involvera kluster, branschnätverk, yrkesföreningar (Pilotlän)

Länsstyrelsens alla enheter prioriterar att involvera fler genom tillgängliga nätverk för företag/organisationer.

2.7 Interregional samverkan

Näringslivsenheten och Region Dalarna sprider erfarenheter i befintliga Interreg-projekt, bl a med Norge och Östersjöregionen. Nya projekt inom EU, t ex IEE, söks när möjligheter finns.

Insatser som leds av externa aktörer

2.8 Projektet energi o miljökompetenscentrum (EMC) Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna bedriver ett treårigt projekt med start 2011. Projektet ger på olika sätt kunskapsstöd till företag som vill utveckla produkter eller tjänster inom energi och miljö.

2.9 Samverkansforum miljöteknikföretagande

Stiftelsen Teknisdalen leder initiativet Green Business Region, vilket utvecklas som samverkansforum för att skapa ekonomisk tillväxt och nya jobb genom cleantech

2.10 Samverkansforum bebyggelse

Byggdialog Dalarna är en fungerande samverkansorganisation som vidareutvecklas.

2.11 Samverkansforum biogas

Biogas Mitt drivs vidare och har till syfte att öka produktionen och användningen av biogas

2.12 Samverkansforum närvärme

Ett samverkansforum stödjer närvärmeproduktion med utgångspunkt från rapporten Närvärme i Dalarna.

Utveckla arbetsmetoder och verktyg, (Kap 7.3)

Fördjupad och utvecklad energi- och klimatstrategi (Kap 7.3.1) och systemanalys (Kap 7.3.6)

3.1 Fördjupad/utvecklad energi- och klimatstrategi

Förslag till ny energi- och klimatstrategi togs fram 2011 och har varit på remiss till 15 februari 2012. Inkomna synpunkter ska beredas tillsammans med de nya aspekter som framkommer i arbetet med Färdplan 2050. Den nya strategin fastställs under 2012.

3.2 Markanvändningens klimatpåverkan (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljö- och lantbruksenheten med stöd av jordbruksverket och skogsstyrelsen utarbetar en nationell vägledning för hur markanvändningens och djurhållningens klimatpåverkan kan presenteras och beaktas i regionalt och kommunalt energi- och klimatarbete. Åtgärder som, med nuvarande kunskap är funktionella och rimliga att genomföra ska identifieras och beskrivas.

3.3 Klimatsmart konsumtion, underlag (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljöenheten tar med stöd av Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Energimyndigheten fram en vägledning för hur den privata konsumtionens klimatpåverkan kan belysas i regionala/kommunala energi- och klimatarbetet samt tydliggör rådigheten över åtgärder.

3.4 Utvecklad regional och lokal underlagsstatistik (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljöenheten fortsätter under perioden att tillsammans med Energimyndigheten utveckla tillförlitlig energistatistik på regional och kommunal nivå för prioritering och uppföljning av åtgärder.

3.5 Regional systemanalys (Kap 7.3.6) (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljöenheten utarbetar, med stöd av Energimyndigheten, en modell för regionala energisystemanalyser. Regionala underlag för analyser sammanställs bland annat spillvärmepotentialer på kort och lång sikt.

3.6 Regional fjärrvärmeplan (Pilotlän)

Miljöenheten sammanställer under 2012 i samverkan med länets fjärrvärmebolag en rapport om fjärrvärmenätens utbyggnadspotentialer och bränsleanvändning. Sammanställningen utgör underlag för den regionala systemanalysen (punkt 3.5) och en planerad strategi 2013 för hur utbyggnaden av Dalarnas fjärr-, kraft- och närvärmepotential kan stödjas.

3.7 Färdplan 2050 (Pilotlän)

Miljöenheten tar i samarbete med näringslivsenheten, lantbruksenheten och plan/beredskap fram en rapport till

naturvårdsverket med åtgärder, hinder och styrmedel för att Sverige ska klara visionen om ett samhälle utan utsläpp av växthusgaser 2050. Samråd sker med grannlänerna i Mellansverige.

Hållbar ekonomisk tillväxt (Kap 7.3.2)

4.1 Process för grön utveckling (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Region Dalarna, näringslivsenheten och lantbruksenheten prioriterar under året en process för att med stöd av Tillväxtverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket samt Vinnova öka kunskaperna om och hitta vägar att stimulera miljödriven utveckling.

4.3 Kartläggning/beräkning Dalarnas näringsliv (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Region Dalarna, näringslivs- och lantbruksenheten kartlägger med stöd av Myndigheten för tillväxtanalys Dalarnas näringsliv och gör beräkning av sysselsättningseffekter för olika åtgärder.

4.4 Genomförande regionalt serviceprogram

Näringslivsenheten leder arbetet med att genomföra det regionala serviceprogrammet med lösningar på landsbygden, vilket bidrar till energi- och klimatarbetet

4.5 Grön utveckling i regional tillväxt- och landsbygdsprogram (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Region Dalarna, näringslivs- och lantbruksenheten med stöd av Tillväxtverket, Vinnova samt Jordbruksverket integrerar klimat- och energifrågor med en tydlig inriktning mot hållbar tillväxt i regionala tillväxtplaner inför kommande strukturfondsperiod.

Insatser som leds av externa aktörer

4.6 Satsning på Green Business Region

Stiftelsen Teknikdalen leder initiativet Green Business Region som tillsammans med tillväxtmiljöerna i klustren DalaBit, Byggdialogen och High Voltage Valley samt vindkraftscentrum m fl utveckla miljöteknikföretagande.

4.7 Hållbara handels- och servicelösningar

Högskolan Dalarna m fl aktörer inkl näringslivsenheten utvecklar en lärandemiljö för hållbara handels- och servicelösningar.

Integrera klimat/energi i befintlig verksamhet (Kap 7.3.3)

5.1 Projekt och företagsstöd (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Närings- och lantbruksenheten genomlyser med stöd av miljöenheten sina verksamheter och söker vägar att stärka energiomställningen genom ordinarie verksamheter. Dokumenteras som vägledning. En utbildning utformas med stöd av Jordbruksverket, Tillväxtverket, Naturvårdsverket och Energimyndigheten för projekt- och företagsstödhandläggare i hela landet.

5.2 Fysisk planering, byggande och förvaltning (Pilotlän)

Planenheten genomlyser med stöd av miljöenheten sin verksamhet och söker vägar att stärka energiomställningen genom ordinarie verksamheter. Dokumenteras som vägledning.

5.3 Miljötillsyn och prövning (Pilotlän)

Miljöenheten genomlyser sin verksamhet och söker vägar att stärka energiomställningen genom ordinarie verksamheter. Dokumenteras som vägledning.

5.4 Landsbygdsprogrammet (Pilotlän)

Lantbruksenheten genomlyser med stöd av miljöenheten sin verksamhet och söker vägar att stärka energiomställningen genom ordinarie verksamheter. Dokumenteras som vägledning.

Sektorsvisa handlingsplaner (Kap 7.3.4)

6.1 Åtgärdsplaner för i strategin prioriterade områden

Sekretariatet initierar i samverkan med berörda aktörer arbete med att ta fram åtgärdsplaner för prioriterade områden.

Insatser som leds av externa aktörer

6.2 Byggnader

Högskolan driver i samarbete med Byggdialog Dalarna forskning för energieffektivisering av länets byggnadsbestånd.

6.4 Hälsa

Landstinget Dalarna arbetar vidare med att utveckla strategi för ”Ett hälsofrämjande landsting för ett hållbart Dalarna”, vilken integrerar hälsofrämjande insatser med ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar utveckling

Folkbildning, information, kunskapsspridning (Kap 7.3.5)

7.1 Årligt energiseminarium

Sekretariatet genomför ett lärande och inkluderande energiseminarium med bred uppslutning från länets aktörer

Insatser som leds av externa aktörer

7.2 Folkbildning genom studieförbund

Dalarnas Bildningsförbund genomför med stöd av Energimyndigheten och länsstyrelsen folkbildningsinsatser för att skapa insikt och ge människor redskap att förändra sitt beteende och göra en personlig energiomställning.

7.3 Projektet energi o miljökompetenscentrum (EMC) Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna bedriver ett treårigt projekt med start 2011. Projektet ger på olika sätt kunskapsstöd till företag som vill utveckla produkter eller tjänster inom energi och miljö.

7.4 Klimat- och energirådgivning

Gävle Dala Energikontor stödjer och utvecklar i samverkan med energimyndigheten kommunernas klimat- och energirådgivning.

7.5 Skolnätverket Knut

Stiftelsen Teknikdalen driver skolnätverket Knut med syfte att öka intresse, kunskap och engagemang för klimat- & energifrågor hos barn och ungdomar genom att integrera dessa frågor i skolans undervisning.

7.7 Högskoleutbildning för förnybar energi

Högskolan erbjuder installatörsutbildningar och nätverksbyggande mellan företag som arbetar med förnybar energi, bl a solenergi och bioenergi.

7:11 Energiutmaningen

Energiutmaningen är ett projekt som drivs via Teknikdalen, Framtids-museet och Gävle-Dala Energikontor. Där får elever och lärare redskap att arbetar med frågor inom energi, teknik och entreprenörskap med hållbar utveckling som en röd tråd. Vilket också kopplas till den nya läroplanen.

7:12 Fastighetsskötartutbildningen

Fastighetsskötartutbildningen vänder sig till redan verksamma fastighetstekniker/skötare samt personal inom företagsledningen med ansvar för att minska energikostnaderna. De flesta fastigheter har stora energieffektiviseringspotentialer men ofta vet man inte hur man ska göra och var man ska börja. För att undvika problem och felprioriteringar krävs att fler än en i personalstyrkan har en helhetssyn på fastigheten och dess energianvändning. Utbildningen är framtagen av Högskolan Dalarna, ÅF, Teknikdalen och administreras av Gävle-Dala Energikontor.

7.13 Peace and love (Pilotlän)

Peace and love utvecklar och genomför ett miljö-/energiarrangemang 2013.

Regional systemanalys (Kap 7.3.6)

3.5 Regional systemanalys (Kap 7.3.6) (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljöenheten utarbetar, med stöd av Energimyndigheten, en modell för regionala energisystemanalyser. Regionala underlag för analyser sammanställs bland annat spillvärmepotentialer på kort och lång sikt.

Stöd till kommunerna (Kap 7.3.7)

8.1 Stöd till kommunernas energistrategiska arbete (Pilotlän)

Sekretariatet stödjer kommunerna att nå ett strategiskt fungerande arbete genom utarbetande, genomförande och uppföljning av energi- och klimatstrategier.

8.2 Stöd till energieffektivisering i egna verksamheten (Pilotlän)

Sekretariatet stödjer, i samverkan med energimyndigheten, kommuners arbete med det statliga stödet för energieffektivisering i de egna verksamheterna. Länsstyrelsen är sammankallande för det kommunala nätverk av energisamordnare/strategier som bildats i Dalarna. 2012 kommer ett nytt webbaserat uppföljningssystem för energianvändning/tillförsel att införas, Energiwebb Dalarna. Utbildningar/seminarier kommer att genomföras.

8.5 Vägledning för bygg och planfrågor

Plan- och beredskapsenheten vägleder och utövar tillsyn över kommunernas fysiska planering och byggande.

8.8 Vägledning för näringslivsutvecklare

Näringslivsenheten erbjuder kommunerna vägledning om hur miljödriven näringslivsutveckling kan stödjas.

Insatser som leds av externa aktörer

8.6 Energikontorets stöd till kommunernas klimat- o energirådgivare

Gävle-Dala Energikontor stödjer och utvecklar i samverkan med energimyndigheten kommunernas klimat- och energirådgivning.

Näringslivets energiomställning (Kap 7.3.8)

9.1 Beskrivning av näringslivets energiomställning

Miljöenheten inleder arbetet med att ta fram en konsekvensutredning och genomförandebeskrivning för industrins energiomställning.

9.2 Utveckla o genomföra utvecklad miljötillsyn (*Stöd från nationella myndigheter*) (Pilotlän)

Miljöenheten utvecklar med stöd av Energimyndigheten och Naturvårdsverket miljötillsynen så att energi och klimat integreras i behovsutredningar, tillsynsplaner och tillsynsvägledningsplaner samt miljökonsekvensbeskrivningar vid prövningar och MPD-beslut.

9.4 Energieffektiviseringscheckar

Näringslivsenheten fortsätter att avsätta medel för företagsstöd till konsultcheckar för energikartläggning.

9.5 Energikartläggningar, Energismarta företag

Näringslivsenheten stimulerar företag att inom projektet ”Energismarta företag” och ”Energismarta landsbygdsföretag” genomföra energikartläggningar och energieffektiviseringar genom att nyttja lokala energikonsulter.

9.6 Energieffektivisering i fjällen, GREEN 2020

Näringslivsenheten driver ett fortsättningsprojekt inom Gränslös Energisamarbete i Fjällen med särskilt fokus på skidanläggningar. Vågar söks för att sprida arbetet till en nationell GREEN så att projektets många positiva resultat kan spridas även till andra fjällregioner.

9.7 Modell för verksamhetsutövers åtgärdsplanering (Pilotlän)

Dala VA utvecklar en modell/ett verktyg för åtgärdsplanering och miljöredovisning.

Insatser som leds av externa aktörer

9.7 Gränsregional energisamarbete, FEM

FEM står för ”förnybar energi, energieffektivisering och miljö”. Projektet syftar till ökad affärsutveckling, samt att stärka regionens kompetens inom förnybar energi och energieffektivisering. Stiftelsen Teknkdalen leder arbetet i Dalarna. Värmland och de norska länen Hedmark och Akershus ingår också i projektet.

9.8 Energikartläggningar, SMEEFFEN II

Gävle Dala Energikontor fortsätter med energikartläggningar i olika branscher i syfte att visa besparingspotentialer och inspirera andra. Kunskapsgapet mellan beställare och utförare av energieffektiviseringsåtgärder minskas genom utbildning.

9.9 Forskning om energieffektivare näringsliv

Högskolan Dalarna planerar för ett doktorandprojekt för att studera metoder för energieffektiv industri.

Transportsektorns energiomställning (Kap 7.3.9)

Insatser som leds av externa aktörer

10.1 Genomförande av strategi för miljöanpassade transporter

Region Dalarna leder arbetet med transportsektorns energiomställning och att genomföra den strategi som tagits fram. En konsekvensanalys av strategin har genomförts.

10.3 Fjällpaketet, trafikplanering (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Region Dalarna tar, som en del av "Fjällpaketet" fram en strategi för långsiktigt hållbara regionala transportlösningar för fjällturismen, med särskilt fokus på samordning av olika transportslag.

10.4 Fyrstegsprincipen (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Region Dalarna utvecklar användningen av fyrstegsprincipen i samhällsplaneringen för att öka styrningen mellan olika trafikslag. Ett seminarium med goda exempel genomförs. Utifrån detta och några nu aktuella projekt i Dalarna genomförs workshops för att utveckla och etablera funktionella verktyg och arbetssätt.

Bebyggelsesektorns energiomställning (Kap 7.3.10)

11.1 Trästad 2012

Näringslivsenheten utvecklar inom projektet Trästad 2012 intresse och metoder för hållbart och energianpassat byggande i trä.

11.10 mountEE

Länsstyrelsen startar tillsammans med medverkande kommuner upp det Europeiska projektet mountEE med målet att åstadkomma energieffektiva pilotbyggnationer. Inom projektet finns utrymme att genomföra några av Byggdialogens planerade aktiviteter, såsom erfarenhetsspridning och framtagning av strategier för energieffektivt byggande.

11.2 Hållbart byggande med stöd av PBL (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Plan och beredskapsenheten utvecklar med stöd av Boverket och Energimyndigheten vägledning för hur kommunerna bör hantera energi- och klimatfrågor i sin översiktsplanering, i enlighet med intentionerna i nya PBL. Vidare utvecklas förslag till dels arbetsformer och riktlinjer för kommunens tillsyn enligt PBL i frågor som rör energi och klimat och dels hur länsstyrelsen ska ge råd, stöd och vägledning i dessa frågor.

Insatser som leds av externa aktörer

11.2 Byggdialogens handlingsplaner (Pilotlän)

ByggDialog Dalarna, som tar ett helhetsgrepp över bygg- och fastighetssektorns miljö- och kvalitetsarbete, arbetar vidare med insatser för att stärka olika verktyg för energiarbetet, bl a, energitjänster, hyresavtal med energiincitament, småhussektorns energiomställning, strategi för lågenergibyggnation, och kompetensutveckling.

11.9 Forskning för halverad energianvändning

En doktorand vid Högskolan Dalarna forskar om möjligheter att halvera energianvändningen i länets bebyggelse.

Förnybar energi (Kap 7.3.11)

12.4 Nätverk för vindkraftens utbyggnad (Pilotlän)

Miljöenheten koordinerar nätverket för vindkraftsbranschen. Huvudfokus under året kommer att vara samverkan för att bygga ut det regionala elnätet.

12.7 Potentialberäkningar och målkonflikter (Stöd från nationella myndigheter) (Pilotlän)

Miljöenheten tar, med stöd Energimyndigheten, Boverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Naturvårdsverket fram vägledning för potentialberäkningar för olika typer av förnybar energi inklusive hantering av målkonflikter och synergier mellan olika miljömål.

Insatser som leds av externa aktörer

12.8 Översiktsplaner för vindkraft

Kommunerna tar fram översiktsplaner för lokalisering av vindkraft.

12.9 Effektivisering av vattenkraft

Vattenkraftsföretagen fortsätter att effektivisera sina vattenkraftverk.

12.10 Solenergi, forskning Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna fortsätter forskningen på solenergiområdet.

12.11 Utbyggnad av när-, fjärr- och kraftvärme

Kommunerna fortsätter att satsa på utbyggnad och utveckling av när-, fjärr- och kraftvärme.

12.13 Projekt Biogas Mitt

Gävle-Dala Energikontor verkar inom projektet Biogas Mitt för ökad produktion och användning av biogas.

12.14 Projekt Vindkraftstillverkning och service

Vindkraftens teknikutveckling stöds av projektet Vindkrafttillverkning och service i Triple Steelix regionen.

12.15 Projekt Energilots 2.0

LRF:s projekt Energilots arbetar dels övergripande med strategiska energifrågor för landsbygds och lantbruksföretag och dels gårdsnära med företagsutveckling inom området förnybar energi.

12.16 Projekt Greppa näringen

Greppa näringen är ett informations- och rådgivningsprojekt som stöttar lantbrukare med kunskap och verktyg så att gårdens miljöpåverkan minskar. Greppa näringen drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna samt ett stort antal företag i lantbruksbranschen.

Analys av styrmedel, verktyg och metoder inom EID (Kap 7.4)

Insatser som leds av externa aktörer

13.4 Byggdialog Dalarna (Pilotlän)

ByggDialog Dalarna sammanställer erfarenheter av sitt arbete och sprider till andra län.

Analys nationella styrmedel (Kap 9)

14.1 Energieffektivt byggande inom fastighetssektorn (Pilotlän)

ByggDialog Dalarna analyserar utifrån vunna erfarenheter nationella styrmedel inom fastighetssektorn i syfte att identifiera brister och möjligheter. Resultatet inarbetas i underlaget till Naturvårdsverket för Färdplan 2050.

14.2 Medverka i samråd vid nya styrmedel bl.a. Färdplan 2050 (Kap 11) (Pilotlän)

Olika parter i länet medverkar om regering och nationella myndigheter vill samråda vid utformning av nya styrmedel eller ändring av befintliga för att närmare analyser konsekvenserna på regional nivå. Färdplan 2050 är ett sådant uppdrag där förslag till åtgärder och styrmedel ska redovisas i form av en rapport 31 mars 2012.

14.3 Remisser med anledning av pilotlän (Pilotlän)

Miljö-, näringslivs-, plan- och lantbruksenheten behandlar remisser som i ökad utsträckning skickas till Länsstyrelsen Dalarna med anledning av utnämning till Pilotlän.

Energiintelligent Dalarnas organisation

Arbetet inom Energiintelligent Dalarna samordnas av styrgruppen, referensgruppen samt AU/samverkansgruppen och genom sekretariatets löpande arbete. Sekretariatet är sammankallande i de olika grupperna.

Styrgrupp

Styrgruppen sammanträder två till fyra gånger per år.

Styrgruppens ansvar:

- Övergripande beslut om verksamhetens inriktning
- Stärka samverkan mellan organisationer, verksamheter och beslutsnivåer
- Vid behov initiera och koordinera åtgärder

Styrgruppens sammansättning 2012:

Maria Norrfalk, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Leif Nilsson, *Region Dalarna*

Martin Bergdahl, *Landstinget Dalarna (representant för ByggDialog Dalarna)*

Ewa Wäckelgård, *Högskolan Dalarna*

Anders Heldemar, *Stora Enso*

Vakant, *Akeriföreningen Mittåkarna*

Karin Örjes, *Dalarnas Bildningsförbund*

Christer Sjölin, *fristående energiexpert*

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna adjungerad*

Programkoordinator för Energiintelligent Dalarna deltar som sekreterare.

Arbetsutskott/samverkansgrupp och sekretariat

Länsstyrelsen står för processens **sekretariat** och programkoordinering. Sekretariatet håller tillsammans med AU/samverkansgruppen ihop det löpande arbetet. AU/samverkansgruppen sammanträder cirka en gång per månad.

Arbetsutskottet ska:

- Bereda ärenden till styrgruppen och hantera verkställandet av deras beslut.
- Bygga upp former för en regional samverkan och initiera programmets åtgärder.
- Sprida information kring energifrågor och genomföra seminarium.
- Stödja en profilering av Dalarna som föregångare i arbetet med energiintelligenta lösningar.
- Lyfta upp energifrågorna i ett miljö- och utvecklingsperspektiv.
- Genomföra uppföljning och andra insatser i anslutning till programmet.
- Samordna insatser som görs i de samverkande projekten.

Arbetsutskottets sammansättning:

Representanter från:

Gävle-Dala Energikontor

Region Dalarna

ByggDialog Dalarna

Stiftelsen Teknikdalen

Länsstyrelsen Dalarna

Referensgrupp – regionalt energinätverk

Referensgruppen, som utgör ett regionalt energinätverk, kallas till möten två till fyra gånger per år. I nätverket ingår representanter från berörda intressenter, bland annat företrädare för centrala och regionala myndigheter,

näringsliv, industri, organisationer och föreningar. Målsättningen är att tillvarata länets samlade kompetens inom energi- och klimatområdet.

Nätverkets roll:

- Verka som idébank och bollplank.
- Känna av nya influenser och utvecklingsriktningar runt om i regionen samt nationellt.
- Bidra med spetskompetens, erfarenheter och kontaktnät.
- Bidra till samverkan mellan insatser som görs av olika aktörer i länet

Nätverkets sammansättning 2012:

Representanter från:

Region Dalarna

Gävle-Dala Energikontor

ByggDialog Dalarna

Landstinget Dalarna

Dalarnas Bildningsförbund

SSAB

ABB Power Systems

Borlänge Energi

Stora Tunabyggen

DalaKraft

SkiStar AB

Idre Fjäll

Företagarna

Högskolan Dalarna

Biogas Mitt

Energirådgivare

Mora kommun

Dala Energi

LRF

Mellanskog, Region Nord

Skogsstyrelsen, Region Mitt

Dala Energiförening

Dalarnas Luftvårdsförbund

Villaägarna

Sveriges Byggindustrier

Siljan Chark

Stiftelsen Teknikdalen

Naturskyddsföreningen

Länsstyrelsen Dalarna

EID:s sekretariat är sammankallande. Nätverkets sammansättning utvecklas löpande för att på bästa sätt kunna spegla aktuella frågeställningar.

